

הגאולה העתידה בליל הסדר

בהלל, ד' כוסות, שפוך חמתך, פתיחת הדלת וכוסו של אליהו

פסחים קח, א

יין, איתמר משמיה דרב נחמן צריך הסיבה, ואיתמר משמיה דרב נחמן אין צריך הסיבה. ולא פליגי, הא בתרתי כסי קמאי, הא בתרתי כסי בתראי. אמרי לה להאי גיסא, ואמרי לה להאי גיסא. אמרי לה להאי גיסא: תרי כסי קמאי בעו הסיבה, דהשתא הוא דקא מתחלא לה חירות. תרי כסי בתראי לא בעו הסיבה מאי דהוה הוה.

פסחים קיח, א

שיש בו ה' דברים הללו יציאת מצרים וקריעת ים סוף ומתן תורה ותחיית המתים וחבלו של משיח. יציאת מצרים דכתיב בצאת ישראל ממצרים. וקריעת ים סוף דכתיב הים ראה וינוס. מתן תורה דכתיב ההרים רקדו כאילים. תחיית המתים דכתיב אתהלך לפני ה'. חבלו של משיח דכתיב לא לנו ה' לא לנו וא"ר יוחנן לא לנו ה' לא לנו זו שעבוד מלכות. איכא דאמרי אמר רבי יוחנן לא לנו ה' לא לנו זו מלחמת גוג ומגוג.

ירושלמי פסחים פ"י ה"א

מניין לארבעה כוסות ... רבי לוי אמר כנגד ארבעה מלכיות.

שוע"ר סי' תפ ס"ד-ה

ופותחין הדלת, כדי לזכור שהוא ליל שימורים ואין מתייראין משום דבר. ובזכות אמונה זו יבא משיח וישפוך הקב"ה את חמתו על הגוים ... ואם יבא אליהו ימצא פתח פתוח ונצא לקראתו במהרה, ואנו מאמינים בזה, ויש באמונה זו שכר גדול ... ונוהגין במדינות אלו למזוג כוס אחד יותר מהמסובין, וקורין אותו כוס של אליהו הנביא.

הגדה של הרבי

פיסקה הללוי': הפרקים הללוי' ובצאת המדברים ביציאת מצרים קריעת ים סוף ומתן תורה (פסחים קיח, א), לשעבר, מפסיקין בהם ותקנו אחריהם ברכת הגאולה ואכילת המצה שכל זה זכר ליציאת מצרים. והפרקים שלאחריהם המדברים בלעתיד לבוא (פסחים שם) באים אחרי הסעודה, כי הם ענין בפני עצמו (זבח פסח).

פיסקה כוסו של אליהו: מזיגת כוס זה אחר ברכת המזון (חוץ מזמנים ידועים – שיחת חג הפסח תש"ג). **פיסקה מוזגין כוס ד'**: קודם אמירת שפוך חמתך ... ע"פ דברי ר' לוי בירושלמי שם, שד' כוסות הם כנגד ד' מלכיות. ואם כן כוס ד' הוא רמז לגלות וגאולה האחרונה, ולכן אז דוקא אומרים שפוך.

פיסקה פותחין הדלת: שיכנס אליהו כו' כי אכל את **יעקב** גוי ויעקב נטל מאליהו משכון אות הוא"ו שיבוא ויבשר גאולת בניו (סידור מהרי"ד).

תורת מנחם התוועדויות תשמ"ט ח"ג ע' 8 הערה 78

כוסו של אליהו ... ששייכת לחלקו השני של הסדר, שקשור עם הגאולה העתידה (שלכן מזיגת הכוס בדרך כלל היא לאחר ברכת המזון, ורק בזמנים ידועים היו מוזגים הכוס לפני ברכת המזון [ולאחרונה – נהגו כן (למזוג לפני ברכת המזון) בכל פעם].

תורת מנחם חנ"ו ע' 55

יש להקדים הענין דכוסו של אליהו, מיד לאחר ה"אפיקומן", כשמתחיל חציו השני של ה"סדר" שקשור עם הגאולה העתידה.